

*Frihet fra negativ sosial
kontroll og æresrelatert vold
(2021-2024)*

Status for tiltak per 31.12.2022

Innholdsfortegnelse

Om denne rapporten	4
Oversikt over status for tiltak	5
Ansvarlige departementer og direktorater	7
Innsatsområde 1: Innsats for nyankomne flyktninger og innvandrere	8
Tiltak 1. Utvikle en strategi for å heve kompetansen i tjenestene som møter nyankomne flyktninger og innvandrere	8
Tiltak 2. Styrke oppfølgingen av nyankomne innvandrere og flyktninger som er volds- og trusselutsatte	9
Tiltak 3. Innhente kunnskap om frafall fra ordningene under integreringsloven	9
Tiltak 4. Videreutvikle dialoggrupper om vold til beboere på asylmottak	9
Innsatsområde 2. Kunnskap og kompetanse for et helhetlig hjelpetilbud	10
Tiltak 5. Etablere et nasjonalt nettverk for kunnskapsutvikling og kompetanseheving	10
Tiltak 6. Videreutvikle Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll	11
Tiltak 7. Videreutvikle bo- og støttetilbudet for personer over 18 år	11
Tiltak 8. Styrke informasjonen om de særskilte hjelpetjenestene	12
Tiltak 9. Øke kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i skolen	12
Tiltak 9 a) Utvikle støtteressurser for ansatte i grunnopplæringen og SFO	12
Tiltak 9 b) Bidra til god undervisning om vold, kropp, kjønn, seksualitet og seksuell grensesetting	13
Tiltak 10. Øke kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i profesjonsutdanninger	14
Tiltak 10 a) Vurdere kompetanseheving om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i profesjonsutdanninger	14
Tiltak 10 b) Inkludere relevante læringsutbyttebeskrivelser i helsesykepleier- og jordmorutdanningene	15
Tiltak 11. Vurdere muligheten for saksregistrering i barneverntjenestens arbeid	15
Tiltak 12. Styrke barneverntjenestens arbeid med trusselutsatte barn under 18 år	16
Tiltak 13. Videreføre TryggEst	16
Tiltak 14. Styrke kunnskapen og kompetansen i politiet	17
Tiltak 15. Videreutvikle bruken av risikovurderinger, beskyttelsestiltak og dialogarbeid i politiet	18
Tiltak 16. Styrke kunnskapen og kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i NAV	18
Tiltak 17. Videreutvikle behandlingstilbudet til jenter og kvinner som er utsatt for kjønnslemlestelse	19

Tiltak 18. Utvikle kunnskapsgrunnlaget om utsatte i tros- og livssynssamfunn	20
Tiltak 19. Utvikle opplæringstiltak om negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunn....	20
Tiltak 20. Inkludere temaene negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i ny veileder for tros- og livssynssamfunn.....	20
Innsatsområde 3: Et styrket rettsvern for utsatte personer.....	21
Tiltak 21. Gjennomføre en helhetlig juridisk utredning.....	21
Tiltak 22. Vurdere endringer i reglene om bortfall av oppholdstillatelse ved ufrivillige utenlandsopphold	22
Tiltak 23. Vurdere om mishandling i nære relasjoner og frihetsberøvelse skal unntas fra kravet om dobbel straffbarhet	22
Tiltak 24. Registrere æresrelatert vold og utvikle statistikk.....	23
Tiltak 25. Vurdere om sosialtjenesteloven i tilstrekkelig grad sikrer økonomisk uavhengighet for alle stønadsmottakere	23
Innsatsområde 4: Forebygge ufrivillige utenlandsopphold	24
Tiltak 26. Heve kompetansen i barneverntjenestene om ufrivillige utenlandsopphold	24
Tiltak 27. Styrke informasjonen om rettigheter, hjelpetilbud og handlingsalternativer ved ufrivillige utenlandsopphold.....	25
Tiltak 28. Styrke oppfølgingen av utsatte for ufrivillige utenlandsopphold.....	25
Tiltak 29. Innhente kunnskap om kvinner og deres barn som blir holdt tilbake eller etterlatt i utlandet.....	26
Innsatsområde 5: Internasjonalt samarbeid	26
Tiltak 30. Styrke det nordisk samarbeidet	26
Tiltak 31. Etablere et nordisk praktikernettverk.....	26
Tiltak 32. Arrangere et nordisk toppmøte	27
Tiltak 33. Øke det internasjonale samarbeidet	27

Om denne rapporten

Dette er rapportering for tiltakene i handlingsplanen per 31.12.2022. Siden handlingsplanen ble lansert har integreringsarbeidet flyttet fra Kunnskapsdepartementet (KD) til Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID). I oversikten over status for tiltak under er kolonnen «ansvarlig departement» oppdatert deretter.

Oversikt over status for tiltak

Av totalt 33 tiltak i handlingsplanen er 28 pågående. Tre tiltak er ferdigstilt og to tiltak er ikke igangsatt ennå.

Nr.	Tiltak	Ansvarlig dep.	Status
Innsatsområde 1: Innsats for nyankomne flyktninger og innvandrere			
1	Utvikle en strategi for å heve kompetansen i tjenestene som møter nyankomne flyktninger og innvandrere	AID	Pågående
2	Styrke oppfølgingen av nyankomne og flyktninger som er volds- og trusselutsatte	AID	Pågående
3	Innhente kunnskap om frafall fra ordningene under integreringsloven	AID	Ikke igangsatt
4	Videreutvikle dialoggrupper om vold til beboere på asylmottak	JD	Pågående
Innsatsområde 2: Kunnskap og kompetanse for et helhetlig hjelpetilbud			
5	Etablere et nasjonalt nettverk for kunnskapsutvikling og kompetanseheving	AID	Pågående
6	Videreutvikle Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll	AID	Pågående
7	Videreutvikle bo- og støttetilbudet for personer over 18 år	AID	Pågående
8	Styrke informasjonen om de særskilte hjelpetjenestene	AID	Pågående
9	Øke kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i skolen	KD	Ferdigstilt
10	Øke kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i profesjonsutdanninger	KD	Pågående
11	Vurdere muligheten for saksregistrering i barnevernstjenestens arbeid	BFD	Pågående
12	Styrke barneverntjenestens arbeid med trusselutsatte barn under 18 år	BFD	Pågående
13	Videreføre TryggEst	KUD	Pågående
14	Styrke kunnskapen og kompetansen i politiet	JD	Pågående
15	Videreutvikle bruken av risikovurderinger, beskyttelsestiltak og dialogarbeid i politiet	JD	Pågående
16	Styrke kunnskapen og kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i NAV	AID	Pågående
17	Videreutvikle behandlingstilbudet til jenter og kvinner som er utsatt for kjønnslemlestelse	HOD	Ikke igangsatt

Negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunn			
18	Utvikle kunnskapsgrunnlaget om utsatte i tros- og livssynssamfunn	BFD	Pågående
19	Utvikle opplæringstiltak om negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunn	BFD	Pågående
20	Inkludere temaene negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i ny veileder for tros- og livssynssamfunn	BFD	Pågående
Innsatsområde 3: Et styrket rettsvern for utsatte personer			
21	Gjennomføre en helhetlig juridisk utredning	AID	Pågående
22	Vurdere endringer i reglene om bortfall av oppholdstillatelse ved ufrivillige utenlandsopphold	JD	Ferdigstilt
23	Vurdere om mishandling i nære relasjoner og frihetsberøvelse skal unntas fra kravet om dobbel straffbarhet	JD	Pågående
24	Registrere æresrelatert vold og utvikle statistikk	JD	Pågående
25	Vurdere om sosialtjenesteloven i tilstrekkelig grad sikrer økonomisk uavhengighet for alle stønadsmottakere	AID	Pågående
Innsatsområde 4: Forebygge ufrivillige utenlandsopphold			
26	Heve kompetansen i barneverntjenestene om ufrivillige utenlandsopphold	BFD	Pågående
27	Styrke informasjonen om rettigheter, hjelpetilbud og handlingsalternativer ved ufrivillige utenlandsopphold	AID	Pågående
28	Styrke oppfølgingen av utsatte for ufrivillige utenlandsopphold	AID	Pågående
29	Innhente kunnskap om kvinner og deres barn som blir holdt tilbake eller etterlatt i utlandet	AID	Pågående
Innsatsområde 5: Internasjonalt samarbeid			
30	Styrke det nordiske samarbeidet	AID	Pågående
31	Etablere et nordisk praktikernettverk	AID	Pågående
32	Arrangere et nordisk toppmøte	AID	Ferdigstilt
33	Øke det internasjonale samarbeidet	AID	Pågående

Ansvarlige departementer og direktorater

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)

Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir)

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)

Barne- og familiedepartementet (BFD)

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)

Helsedirektoratet (Hdir)

Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Politidirektoratet (POD)

Utlendingsdirektoratet (UDI)

Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)

Kunnskapsdepartementet (KD)

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir)

Utdanningsdirektoratet (Udir)

Utenriksdepartementet (UD)

Innsatsområde 1: Innsats for nyankomne flyktninger og innvandrere

Tiltakene som er iverksatt for å styrke innsatsen overfor nyankomne flyktninger dreier seg først og fremst om kompetanseheving og kunnskapsinnhenting. Nyankomne flyktninger og innvandrere må få oppdatert og enhetlig informasjon tidlig etter ankomst, og ha kjennskap til hvilke rettigheter de har, samt hvilke lover og regler som gjelder i ulike hjelpetjenester. Det skal også innhentes mer kunnskap for å styrke kompetansen til ansatte i tjenestene som møter nyankomne og for å videreutvikle eksisterende tiltak.

Tiltak 1. Utvikle en strategi for å heve kompetansen i tjenestene som møter nyankomne flyktninger og innvandrere

Det er behov for å kartlegge kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, samt lhbtqi, i tjenester som møter nyankomne flyktninger og innvandrere. Det kan for eksempel være ansatte i voksenopplæringen, introduksjonsprogrammet og øvrige tjenester som følger opp nyankomne flyktninger og innvandrere. Kartleggingen skal omfatte alle nivåer i de aktuelle tjenestene. På grunnlag av kartleggingen skal det lages en strategi for kompetanseheving om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, samt hvordan lhbtqi-personer med innvandrerbakgrunn kan være i en særlig sårbar situasjon. IMDi og Kompetanse Norge skal samarbeide om tiltaket. Tiltaket inngår også i Trygghet, mangfold og åpenhet - Regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika (2021 -2024).

Status: Pågående

Ansvarlig: AID

På oppdrag for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har By- og regionforskningsinstituttet NIBR ved OsloMet utarbeidet rapporten [Vil gjerne vite mer: Kompetansebehov om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold blant ansatte i opplærings- og integreringstjenestene](#). IMDi og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-Dir) har samarbeidet om prosjektet.

Prosjektet består av to deler. I prosjektets første del gjøres det opp en status på kompetanse om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i kommunale opplærings- og integreringstjenestene, basert på eksisterende forskning. I prosjektets andre del kartlegges kompetansen til ansatte i opplærings- og integreringstjenestene på negativ sosial kontroll og æresrelatert vold gjennom en empirisk studie, gjennomført ved bruk av dybdeintervjuer og en landsomfattende spørreundersøkelse.

I den empiriske studien undersøkes kompetansesituasjonen og kompetansebehovet i opplærings- og integreringstjenestene når det gjelder deres evne til å avdekke, forstå, håndtere og følge opp tilfeller av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Avslutningsvis presenteres anbefalinger til fremtidig kompetansehevende arbeid på feltet. På grunnlag av denne kartleggingen skal det utarbeides en strategi for kompetanseheving om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Dette vil IMDi følge opp i dialog med HK-dir i 2023.

Tiltak 2. Styrke oppfølgingen av nyankomne innvandrere og flyktninger som er volds- og trusselutsatte

Nyankomne flyktninger og innvandrere som er volds- og trusselutsatte utgjør sårbare grupper med særskilte oppfølgingsbehov. Det omfatter asylsøkere og deltakere i introduksjonsprogrammet som er utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og annen vold i nære relasjoner og som oppholder seg på krisesenter. Deres behov for beskyttelse og krisesentertilbud skal kartlegges. Det skal også kartlegges hvordan man kan lette voldsutsattes muligheter for sekundærbosetting. Ny kunnskap skal bidra til å styrke oppfølgingen av nyankomne flyktninger og innvandrere som er volds- og trusselutsatte.

Status: Pågående

Ansvarlig: AID, i samarbeid med BFD

Tiltaket følges opp gjennom forskningsprosjektet [Kartlegge behovet for beskyttelse og krisesentertilbud for nyankomne flyktninger som er utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og annen vold i nære relasjoner](#) som er tildelt VID vitenskapelige høgskole, på oppdrag fra IMDi. Prosjektet vil kartlegge nyankomne flyktninger og innvandrere sine behov for beskyttelse og krisesentertilbud og hvordan man kan lette voldsutsattes muligheter for sekundærbosetting. Denne kunnskapen skal brukes til å styrke oppfølgingen av nyankomne flyktninger og innvandrere som er volds- og trusselutsatte. Rapporten ferdigstilles i februar 2023.

Tiltak 3. Innhente kunnskap om frafall fra ordningene under integreringsloven

Introduksjonsprogrammet og opplæringen i norsk og samfunnskunnskap er myndighetenes sentrale virkemidler for at nyankomne flyktninger og innvandrere får gode norskkunnskaper, kunnskap om norsk samfunnsnivå, formelle kvalifikasjoner og en varig tilknytning til arbeidslivet. Det er derfor viktig at flest mulig i målgruppene for ordningene tar del i og gjennomfører programmet eller opplæringen. Årsakene til manglende deltakelse eller gjennomføring er trolig sammensatte, blant annet kan det å være utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold eller annen vold i nære relasjoner gjøre det vanskelig å benytte seg av tilbudene. Det er behov for mer kunnskap, og et forskningsprosjekt skal undersøke omfanget av og årsakene til frafall fra ordningene under integreringsloven. Studien skal bidra til å utvikle ny politikk og tiltak for å bygge ned barrierer for deltakelse i kvalifiseringsordningene.

Status: Ikke igangsatt

Ansvar: AID

IMDi vil igangsette arbeidet med tiltaket i 2023 for å sikre et bedre kunnskapsgrunnlag etter ikrafttredelse av ny integreringslov den 1. januar 2021.

Tiltak 4. Videreutvikle dialoggrupper om vold til beboere på asylmottak

Gjeldende tilbud om dialoggrupper om vold til menn som bor på asylmottak, er et tiltak for å forebygge vold i og utenfor mottak. Det kan i tillegg bidra til å styrke integreringsarbeidet. Deltagerne får i dag undervisning i ulike roller de skal fylle i det norske samfunnet. Temaer som negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og

hjelpetjenester inngår i undervisningen. Tilbudet videreføres og kan vurderes utvidet til å omfatte flere målgrupper.

Status: Pågående

Ansvar: JD

Tiltaket gjennomføres i ordinære asylmottak og ordinære asylmottak for enslige mindreårige. Målgruppen er fremdeles menn og gutter over 15 år.

Mottakene skal i henhold til krav fra UDI ([UDI 2019-002](#)) rapportere etter hver gjennomført dialoggruppe om erfaringer og tilbakemeldinger fra gruppedeltagerne. Rapporter for 2022 fra asylmottak og leverandør viser at dialoggrupper om vold til menn som bor på asylmottak har en positiv effekt på holdninger, kunnskap og handlemåter.

I 2021 evaluerte Telemarksforskning mottaksansattes kompetanse om vold i nære relasjoner. [I rapporten](#) er en av anbefalingene å styrke det forebyggende arbeidet i mottakene, herunder videreføre arbeidet med dialoggrupper om vold i asylmottak, samt å utvide målgruppen til kvinner. UDI har på grunn av Ukraina-situasjonen ikke hatt kapasitet til å gjennomføre en helhetlig vurdering av oppfølgingen av rapporten. Dialoggrupper om vold er imidlertid blitt videreført, og det vurderes å gjennomføre en pilot for kvinnegrupper.

Innsatsområde 2. Kunnskap og kompetanse for et helhetlig hjelpetilbud

Tiltakene under dette innsatsområdet skal legge til rette for å heve kunnskapen og kompetansen i tjenestetilbudene, legge til rette for å øke samordningen av arbeidet og utvikle ressurser og ny kunnskap. Nettverksarbeid mellom nasjonale og regionale aktører skal videreutvikles. De særskilte hjelpetjenestene skal gjøres mer kjent for ansatte i førstelinjen og befolkningen.

Tiltak 5. Etablere et nasjonalt nettverk for kunnskapsutvikling og kompetanseheving

Regjeringens arbeid mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er en tverrsektoriell innsats. Alle berørte sektorer har et ansvar for kunnskapsutvikling og kompetanseheving, og det er utviklet en rekke nettsteder, verktøy og annen informasjon til ulike brukere. Det er behov for å samordne dette arbeidet bedre. Det skal opprettes et nettverk for å samordne arbeid med kunnskapsutvikling og kompetanseheving. Nettverket skal ledes av IMDi og ta utgangspunkt i de ulike direktoratenes oppgaver i arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. De ansvarlige departementene skal utarbeide et felles mandat for nettverket. Direktoratene vil få enkelte fellesoppdrag, blant annet å utarbeide et aktørkart som illustrerer ansvarsområder, mandat og samarbeidsrutiner i saker om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Nettverket skal også gi råd til den interdepartementale koordineringsgruppen som følger opp handlingsplanen. Det nasjonale nettverket skal legge til rette for å utveksle informasjon og samordne arbeidet mellom nasjonale og regionale aktører, inkludert NKVTS og RVTS.

Status: Pågående

Ansvar: AID, i samarbeid med BFD, HOD, JD og KUD

IMDi har etablert et nasjonalt nettverk der direktorater med tiltak i handlingsplanen inngår. Det er også etablert en utvidet møtegruppe i nettverket, der De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) og Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) inviteres inn. Det ble avholdt ett møte i det utvidede nasjonale nettverket i mai 2022.

Det vil bli avholdt to møter i det nasjonale nettverket våren 2023, i tillegg til at det vil bli avholdt tre felles møter med det nasjonale nettverket og referansegruppen for handlingsplanen. Arbeidet med å utarbeide et aktørkart om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold vil starte opp i 2023.

Tiltak 6. Videreutvikle Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll

Kompetanseteamet er et nasjonalt tverretatlig fagteam som bistår hjelpeapparatet i saker om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Kompetanseteamet er kontaktpunkt for Utenriksdepartementet (UD) i saker om ufrivillige utenlandsopphold. Teamet ble opprettet i 2004 og er senere både utvidet med flere instanser og gitt flere oppgaver. Det har vært en stor økning i antall saker som teamet jobber med de siste årene. Kompetanseteamet skal evalueres. Evalueringen skal blant annet se på mandat, organisering, ansvarsområder, rollefordeling, ressurser og samarbeid med andre tjenester. Brukerperspektiver skal inkluderes.

Status: Pågående

Ansvar: AID, i samarbeid med BFD, HOD, JD og KUD

På oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) har Proba gjennomført en [evaluering av Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll](#). Funnene fra rapporten vil danne bakgrunn for videreutvikling av Kompetanseteamet.

Tiltak 7. Videreutvikle bo- og støttetilbudet for personer over 18 år

Bufdir koordinerer det nasjonale bo- og støttetilbudet til personer over 18 år som er utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold. Botilbudet består av til sammen 24 plasser i fem kommuner. Maks botid er ni måneder. Etter utflytting får tidligere beboere tilbud om oppfølging fra støttepersoner i frivillige organisasjoner. Et oppdatert kunnskapsgrunnlag er viktig for å innrette tilbudet etter brukernes behov. Det er tidligere gjennomført studier om miljøterapeutisk oppfølging samt om sikkerhet og familiearbeid for beboere i botilbudet. Det er behov for mer kunnskap om hvordan det går med personer som har brukt tilbudet, og det skal derfor settes i gang et forskningsprosjekt. Rapporten vil danne grunnlag for å videreutvikle tilbudet.

Status: Pågående

Ansvar: AID

På oppdrag fra AID har Oslo Economics utarbeidet en evaluering av forvaltningen av [tilskuddsordningen for det nasjonale bo- og støttetilbudet](#).

På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) gjennomfører Likestillingscenteret KUN og NOVA en studie av [hvordan det går med beboere som har benyttet bo- og støttetilbudet](#). Prosjektet ferdigstilles våren 2023. Funn og anbefalinger fra rapportene vil inngå i kunnskapsgrunnet for videreutvikling av bo- og støttetilbudet.

Tiltak 8. Styrke informasjonen om de særskilte hjelpetjenestene

Både personer som er utsatte og ansatte i hjelpetjenestene er brukere av de særskilte tjenestene, som Kompetanseteamet, IMDi fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, integreringsrådgivere ved utenriksstasjoner og minoritetsrådgivere ved utvalgte skoler. Tilbudene er imidlertid ikke tilstrekkelig kjent. Det skal gjennomføres informasjonstiltak for å gjøre de særskilte hjelpetjenestene bedre kjent.

Status: Pågående

Ansvar: AID

Rambøll fikk i oppdrag fra IMDi å kartlegge eksisterende informasjonstiltak om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold rettet mot målgruppene foresatte og unge i alderen 12-18 år, gjennom de siste ti år. På bakgrunn av kartleggingen har Rambøll utviklet nye informasjonstiltak rettet mot disse målgruppene. Rapporten [Informasjonstiltak om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold](#) og tilhørende informasjonstiltak ble lansert 15.12.2022.

Leveransen på dette tiltaket må ses i sammenheng med tiltak 27: Styrke informasjonen om rettigheter, hjelpetilbud og handlingsalternativer ved ufrivillige utenlandsopphold.

Bufdir har samarbeidet med konsulentbyrået Trigger om å lage filmer for å gjøre Kompetanseteamet mer kjent. I 2022 ble det laget fire korte novellefilmer og 11 filmer der Kompetanseteamet gir svar på vanlige spørsmål som teamet får fra ansatte i hjelpetjenester og enkeltpersoner. Filmene skal lanseres våren 2023 og har som mål å gjøre teamet kjent og senke terskelen for å ta kontakt.¹

Tiltak 9. Øke kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i skolen

Tiltak 9 a) Utvikle støtteresurser for ansatte i grunnopplæringen og SFO

Det er behov for å øke kunnskapen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold blant ansatte i skolen og skolefritidsordningen (SFO). Det er også behov for mer kompetanse om utsatte grupper, sammensatt diskriminering forebygging, avdekking og oppfølging av saker.

1

[Bekymret for at noen utsettes for negativ sosial kontroll? Spør oss i Kompetanseteamet! - YouTube](#)

[Bekymret for at noen skal utsettes for tvangsekteskap? Spør oss i Kompetanseteamet! - YouTube](#)

[Bekymret for at noen skal utsettes for ufrivillig opphold i utlandet? Spør oss i Kompetanseteamet! - YouTube](#)

[Bekymret for ufrivillig opphold i utlandet? Søk hjelp! - YouTube](#)

Kunnskap om hjelpeapparatet vil være en del av dette. I oppfølgingen av Meld. St. 21 (2016-2017) Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen har KD innført en desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen. Ordningen innebærer at statlige midler til kompetanseutvikling skal være bedre tilpasset lokale behov. Alle fylker har etablert et samarbeidsforum for kompetanseutvikling der kommuner, fylkeskommunen, universiteter, høyskoler og statsforvalter deltar. Sammen skal de bli enige om hvilken kompetanseutvikling som skal prioriteres for å møte skolenes kompetansebehov og hvordan de statlige midlene skal benyttes. Med dagens innretning for kompetanseutvikling bidrar nasjonale myndigheter med midler til lokal kompetanseutvikling fremfor å initiere nasjonale satsinger. Nasjonale myndigheter kan også ha en formidlerrolle ved å tilgjengeliggjøre og eventuelt utvikle ressurser, som skolene kan nyttiggjøre seg av i sin lokale kompetanseutvikling. Utdanningsdirektoratet (Udir), IMDi og Bufdir skal samarbeide om å lage støtteressurser for personalet i skolen og SFO om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, samt tilknyttede temaer som sammensatt diskriminering, kjønn, kropp og seksualitet, inkludert kjønns- og seksualitetsmangfold. Det er skoleeiere som vurderer behovet for å ta i bruk støtteressursene lokalt.

Status: Ferdigstilt

Ansvar: KD

Tiltak 9 b) Bidra til god undervisning om vold, kropp, kjønn, seksualitet og seksuell grensesetting

Høsten 2020 trådte det nye læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK20 og LK20- samisk) i kraft for 1.-9. trinn i grunnskolen og trinn 1 i videregående opplæring. 10. trinn i grunnskolen og trinn 2 i videregående opplæring følger etter høsten 2021 og trinn 3 i videregående opplæring høsten 2022. LK20 og LK20-samisk omfatter både læreplaner med kompetansemål i det enkelte fag, overordnet del og tverrgående temaer som skal inngå i alle relevante fag. Folkehelse og livsmestring er et slikt tverrgående tema. Udir utvikler nettbaserte støtteressurser til det nye læreplanverket for å støtte skolenes undervisning om vold, kropp, kjønn og seksualitet, inkludert kjønns- og seksualitetsmangfold og seksuell grensesetting, blant annet i samarbeid med Bufdir, IMDi og Hdir. Negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse skal også tematiseres.

Status: Ferdigstilt

Ansvar: KD

Udir har valgt å se tiltakene i sammenheng og utviklet en ressurs som både skal bidra til å øke kompetansen for ansatte og støtte skolenes arbeid knyttet til læreplanverket og oppæring innenfor temaet: <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/sikkerhet-og-beredskap/negativ-sosial-kontroll-og-aesrelatert-vold/>

Udir har også utviklet ressurser om tilknyttede temaer som sammensatt diskriminering, kjønn, kropp og seksualitet, inkludert kjønns- og seksualitetsmangfold: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/stotte/stotte-til-undervisning-om-kjonn-og-seksualitet>

Ressursene skal bidra til å øke kompetansen for ansatte i grunnopplæringen og skolefritidsordningen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold og konsekvenser av dette, samt tilknyttede temaer som sammensatt diskriminering, kjønn, kropp og seksualitet, inkludert kjønns- og seksualitetsmangfold. Ressursene skal også støtte skolenes arbeid med å ta i bruk læreplanverket og til å gi opplæring innenfor disse temaene.

Støtteressursene ble publisert på Udirs nettsider høsten 2022, og er utviklet i samarbeid med Helsedirektoratet (Hdir), Bufdir og IMDi.

Tiltak 10. Øke kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i profesjonsutdanninger

Tiltak 10 a) Vurdere kompetanseheving om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i profesjonsutdanninger

Det er ønskelig å heve læringsutbytte om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse for studenter i lærer-, helse- og sosialfagutdanninger samt spesialpedagogiske utdanninger. Kunnskapsdepartementet skal i samråd med universitets- og høyskolesektoren vurdere tiltak som realiserer og operasjonaliserer læringsutbyttet beskrevet i utdanningenes rammeplaner og nasjonale retningslinjer. Aktuelle tiltak kan være å utvikle undervisningsopplegg, materiell og/eller læremidler, gjerne tverrfaglig og tverrprofesjonelt, som blir integrert i lokale studieplaner. Andre beslektede tema kan inngå, som vold og seksuelle overgrep, mangfold i kjønn og seksualitet, migrasjonshelse og kulturforståelse, tilpasset helseinformasjon, helsekompetanse og kommunikasjon via tolk. Det oppfordres til samarbeid på tvers av institusjoner/relevante aktører og profesjoner i utviklings- og kompetansehevingsarbeidet. Kompetansehevingstiltak som utvikles kan også gjøres tilgjengelig for etter og videreutdanninger for yrkesutøvere fra de aktuelle utdanningene. Tiltak skal deles og gjøres tilgjengelige for alle utdanningsinstitusjoner.

Status: Pågående

Ansvar: KD, i samarbeid med AID

Flere helse- og sosialfaglige utdanninger er regulert gjennom styringssystemet Nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagutdanningene (RETHOS). Målet med styringssystemet er at utdanningene skal være fremtidsrettet, og i tråd med tjenestenes kompetansebehov og brukernes behov. For å ivareta dette er det til enhver tid operative programgrupper til hver enkelt utdanning som utvikler retningslinjer. Programgruppene følger med på feltet de representerer og kan revidere retningslinjene ved behov.

Dersom det er behov for kompetanseheving om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i profesjonsutdanninger vil programgruppene inkludere dette i sine vurderinger.

Flere av retningslinjene til helse- og sosialfagutdanningene inkluderer i dag læringsutbyttebeskrivelser som berører tema vold, barns oppvekstvilkår, og psykososiale miljø.

Tiltak 10 b) Inkludere relevante læringsutbyttebeskrivelser i helsesykepleier- og jordmorutdanningene

Det er ønskelig å inkludere læringsutbyttebeskrivelser som omhandler seksualitet, negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i nasjonale retningslinjer for helsesykepleier- og jordmorutdanningene.

Status: Pågående

Ansvar: KD, i samarbeid med HOD

Nasjonal retningslinje for helsesykepleierutdanning ble fastsatt i 2021. I retningslinjen er det beskrevet at studentene gjennom helsesykepleierutdanningene skal tilegne seg inngående kunnskap om tilknytning og samspill, familiens funksjon, behov og utfordringer, og identifiserer avvik, vurderer og følger opp familier. De skal også kunne forebygge, identifisere og avverge psykososiale belastninger, omsorgssvikt, vold, seksuelle overgrep, rusmisbruk, selvskading og selvmordsatferd og iverksette relevante tiltak

Nasjonal retningslinje for jordmorutdanning er ikke fastsatt per 31. desember 2022. I forslaget som foreligger fra programgruppen er det blant annet foreslått at studentene etter fullført jordmorutdanning skal ha oppnådd følgende læringsutbytte:

- har inngående kunnskap om hvordan den gravides og partners nettverk, livssituasjon, levevaner, helsekompetanse, fysiske, psykiske og seksuelle helse påvirker svangerskap, fødsel og barseltid, familiedannelse, tilknytningsprosesser og det ufødte eller nyfødte barnets helse.
- har inngående kunnskap om ulike typer vold og overgrep, negativ sosial kontroll og kjønnslemlestelse inkludert juridiske rettigheter og plikter i samarbeid rundt voldsutsatte.
- har spesialisert innsikt i menneskerettigheter, inkludering, likestilling og ikke-diskriminering, uavhengig av kultur, språk, etnisitet, religion og livssyn, funksjonsnivå, kjønn, kjønnsidentitet, seksuell orientering, kjønnsuttrykk, alder og familieform, som er relevant for jordmorfaget.

Tiltak 11. Vurdere muligheten for saksregistrering i barneverntjenestens arbeid

Omfanget av saker i barneverntjenesten som gjelder personer utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er ikke kjent.

Kompetanseteamets tall viser at ca. 15 prosent av henvendelsene i 2019 kom fra ansatte i kommunal barneverntjeneste. Muligheten for å registrere denne typen saker i barneverntjenesten vil bli nærmere vurdert.

Status: Pågående

Ansvar: BFD

Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold registreres ikke som en selvstendig kategori i barneverntjenestens sitt fagsystem i dag, og dekkes av andre mer overordnede kategorier.

Bufdir vil vurdere muligheten og behovet for at dette skal være en selvstendig kategori i forbindelse med et større oppdrag direktoratet har fått i tildelingsbrev 2022 med frist oktober 2023. Bufdir er i oppdraget bedt om å utrede endringer med mål om økt tilgjengeliggjøring av vesentlig statistikk og informasjon om sektorens vurderinger, tiltak og saksgang.

Tiltak 12. Styrke barneverntjenestens arbeid med trusselutsatte barn under 18 år

Evaluering av botilbudet i barnevernet for unge under 18 år utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap (Bufdir 2019) viser at det gjenstår lite av det opprinnelige botilbudet som ble bygget opp i regionene, og at modellen med spesialiserte familiehjem verken var ressurs- eller kapasitetseffektiv. Det er også utfordrende å sikre brukergruppen et godt nok tilbud innenfor det ordinære systemet. Dette gjelder særlig trusselutsatte barn og unge med behov for beskyttelsestiltak. Barneverntjenesten har ikke tilstrekkelig veiledningsmateriell for arbeid med sikkerhet i plasseringssaker. Mangel på rutiner, verktøy og veiledningsmateriell gjør allerede krevende saker vanskeligere. Det skal iverksettes målrettede tiltak for barneverntjenestens håndtering av barn og unge med behov for beskyttelse grunnet trusler om tvangsekteskap og æresrelatert vold. Arbeidet omfatter kompetanseheving, etablering av rutiner ved plassering av trusselutsatte barn samt utvikling av veiledningsmateriell for barneverntjenestens sikkerhetsarbeid. Det vil også bli vurdert om politiets risikovurderingsverktøy Patriark for saker om æresrelatert vold er egnet i barneverntjenestens sikkerhetsarbeid.

Status: Pågående

Ansvar: BFD

Bufdir har ferdigstilt en prosjektplan for utarbeidelse av veileder for risikovurdering og oppfølging av trusselutsatte barn. Den formelle oppstarten av arbeidet er utsatt til høsten 2023 av kapasitetsårsaker. Det legges opp til å ferdigstille en veileder innen sommeren 2024.

Det er gjennomført et innsiktsarbeid med barn og voksne som lever eller har levd med skjult eller sperret adresse og foreldre som har erfart at barna plasseres på skjult eller sperret adresse. Innsiktsarbeidet er et internt arbeid for å få inn brukerstemmer, og kunnskapen skal brukes inn i arbeidet med veilederen.

Bufdir har startet opp et samarbeid med Bufetat region øst om å jobbe med bevisstgjøring og kompetanseheving av statlig barnevern. Dette ses i sammenheng med mer systematisk kompetansearbeid ut mot kommunalt barnevern for å sikre at sakene kommer opplyst til inntaksenhetene.

Tiltak 13. Videreføre TryggEst

Personer med funksjonsnedsettelse eller utviklingshemming er spesielt risikoutsatt for vold, overgrep og negativ sosial kontroll. En større andel personer med nedsatt funksjonsevne er avhengige av offentlige tjenester, assistanse eller pleie. Slik avhengighet innebærer en relasjonell maktforskjell og dermed økt sårbarhet. TryggEst er et system som skal bidra til å avdekke og forhindre vold og overgrep mot voksne mennesker som i liten eller ingen grad er i

stand til å beskytte seg selv. Systemet er prøvd ut i tolv kommuner og bydeler i perioden 2018 til 2020. Bufdir driver prosjektet som er finansiert av KUD. I 2021 er det avsatt fem millioner kroner til TryggEst slik at flere kommuner kan få opplæring og kunnskap i arbeidet med å avdekke, fange opp og gi hjelp til sårbare og utsatte voksne. Bufdir er i gang med å utvikle digitale læringsverktøy som kan bidra til å spre kunnskap og kompetanse om TryggEst.

Status: Pågående

Ansvar: KUD

Modellen og verktøy for TryggEst videreutvikles og iverksettes i nye kommuner. Til sammen har 37 kommuner (som dekker 32 prosent av befolkningen) startet opp, eller har vedtak om oppstart, av TryggEst.

Det har vært et samarbeid med Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll (Kompetanseteamet) om kompetanseheving av kommunale TryggEst-team på disse utfordringene. Det er også et samarbeid med Kompetanseteamet om særlig kompliserte saker.

Det er inngått et samarbeid med Østlandsnettverket (bla. RVTS-Øst, IMDi, Statsforvalteren Oslo/Viken, AVdir/NAV) om et årlig webinar om negativ sosial kontroll mot sårbare minoriteter. Webinaret *Kan vi snakke om det? Voksne i risikoutsatte livssituasjoner utsettes også for æresrelatert vold* avholdt den 21. november 2022.

I løpet av 2022 er det publisert til sammen tolv e-læringskurs om TryggEst/vold og overgrep mot voksne i risikoutsatte livssituasjoner. Målgruppen for kursene er ansatte i kommunale tjenester og studenter. Det er også publisert et e-læringskurs om risikovurderingsverktøyet RITE (Risikovurdering i TryggEst) som ansatte i kommuner kan anvende med vold og overgrep mot risikovurdering ved vold og overgrep mot voksne, herunder sårbare/risikoutsatte voksne med minoritetsbakgrunn.

I 2022 fikk også Bufdir/TryggEst tildelt 3,1 millioner kroner for å finne en løsning som skal hjelpe ansatte med ansvar for TryggEst, og andre ansatte i kommunale tjenester og NAV, til å finne riktig tiltak ved vold og overgrep mot sårbare/risikoutsatte voksne. Dette arbeidet gjennomføres i 2023.

Tiltak 14. Styrke kunnskapen og kompetansen i politiet

Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold har fått økende oppmerksomhet i politiet de senere årene. Likevel er det behov for mer kunnskap og kompetanse i ulike deler av politiets virksomhet. Politiet skal ha et tydelig fokus på mangfold, dialog og tillitsskapende arbeid. Dette er viktige temaer i politiets nye forebyggende strategi: «I forkant av kriminaliteten – forebygging som politiets hovedstrategi (2021-2025). God fenomenkunnskap er viktig for å sette politiet og samarbeidende aktører i stand til å avdekke, forebygge og etterforske negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Politidirektoratet skal legge til rette for økt kompetanseheving, blant annet ved bruk av politiets kompetansedelingsportal, og ved at æresrelatert vold blir tema i Obligatorisk årlig opplæring for etterforskere og politiets påtalejurister i 2021.

Status: Pågående

Ansvar: JD

Politidirektoratets (POD) representant i Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll ble overført til Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet (Kripos) høsten 2021, for å ha tettere tilknytning til fagmiljøet som jobber med trusselutsatte. Veiledning av politidistriktene har dermed fått et mer direkte nasjonalt forankringspunkt, som bidrar til mer kompetanseheving.

Ut over dette har Kripos styrket fagmiljøet på feltet. Det er gjennomført kompetansetiltak for flere politidistrikt i 2022 og Kripos har bidratt til å arrangere seminar i samarbeid med RVTS og IMDi (Østlandsnettverket) om æresrelatert vold. POD og Kripos er i dialog om videre utvikling av arbeid med kunnskap og kompetanseheving om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Tiltak 15. Videreutvikle bruken av risikovurderinger, beskyttelsestiltak og dialogarbeid i politiet

Personer utsatt for æresrelatert vold trenger ofte beskyttelse. Risikovurderingene kan være svært krevende og omfattende, med mange potensielle trusselutøvere spredt over store geografiske avstander i Norge og med forgreininger til utlandet. Politiet må ha god kompetanse i å utferdige risikovurderinger og iverksette egnede tiltak. Det bør vurderes om det er behov for økt fokus på effektiv samhandling mellom berørte etater, både på overordnet nivå og i førstelinjen, ved gjennomføring av tiltak. Sikkerhetsarbeid og beskyttelsestiltak er viktig i saker som gjelder æresrelatert vold. Samtidig er det vanskelig for den utsatte å leve under strenge beskyttelsestiltak, og det er viktig å vurdere andre egnede tiltak. Samarbeidsprosjektet mellom Enerhaugen familievernkontor og Stovner politistasjon har gitt verdifull læring om dialogarbeid i praksis. Politiet bør rutinemessig vurdere å gjennomføre samtaler med familiene til de unge som søker beskyttelse hos politiet. Det vurderes hvordan læringspunkter fra samarbeidsprosjektet mellom Enerhaugen familievernkontor og Stovner politistasjon kan brukes. Politiet skal videreutvikle sin kompetanse i bruk av risikovurderingsverktøy.

Status: Pågående

Ansvar: JD

Nasjonal instruks for risikovurdering og forebygging av partner- og æresrelatert vold ble ferdigstilt og sendt til politidistriktene i desember 2022. Det ble samtidig foretatt en gjennomgang av instruksene for fagpersonell i fra alle politidistriktene og Kripos.

Tiltak 16. Styrke kunnskapen og kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i NAV

Arbeids- og velferdsforvaltningen planlegger å opprette et nasjonalt ressurscenter som får i oppdrag å utvikle faglig baserte metoder for arbeidsrettet oppfølging av voldsutsatte. Senteret skal utvikle læringsverktøy om temaet, som blant annet vil dekke fenomenforståelse

og kunnskap om veiledningssamtalen. Det skal også være et kontaktsenter for lokale NAV-kontorer som har behov for veiledning og råd i enkeltsaker. Et slikt ressurscenter vil kunne omfatte utvikling av kompetanse også om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Arbeids- og velferdsdirektoratet har også utarbeidet en veileder for oppfølging av brukere som kan ha vært utsatt for vold i nære relasjoner, negativ sosial kontroll, æresrelatert vold eller som er offer for menneskehandel. Den heter *Vold i nære relasjoner og menneskehandel* og er tilgjengelig på NAVs nettsider. Veilederen retter seg mot alle som jobber som veiledere og de som trenger tjenester. Veilederen blir løpende oppdatert med ny kunnskap. Ansatte får også tilbud om opplæring. For å tydeliggjøre NAVs ansvar i slike saker vil det i tillegg bli vurdert å innarbeide noe av denne veiledningen i rundskriv. Tiltaket er også omtalt i handlingsplanen *Frihet fra vold (2021-2024)*.

Status: Pågående

Ansvar: AID

Ressurscenteret som omtales i tiltaket er opprettet. NAV Arbeid, helse Oslo og Arbeids- og velferdsdirektoratet utvikler kompetansehevende tiltak for veiledere ved landets NAV-kontor og deres samarbeidspartnere. Ressurscenteret har ansvar for nasjonal kompetanseheving i NAV om vold i nære relasjoner og konsekvenser for arbeid, og metodisk utvikling når det gjelder arbeidslivsinkludering av voldsutsatte.

Gjennom arbeidet i Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, styrkes kompetanseheving og det gis veiledning av voldsutsatte personer og fagpersonell i forvaltningen.

Tiltak 17. Videreutvikle behandlingstilbudet til jenter og kvinner som er utsatt for kjønnslemlestelse

Kvinner og jenter som har vært utsatt for kjønnslemlestelse skal møtes med omsorg, kunnskap og respekt i helse- og omsorgstjenesten. En viktig forutsetning for et likeverdig tilbud er god kompetanse i tjenestene om negativ sosial kontroll, vold i nære relasjoner og spesifikk kompetanse om kjønnslemlestelse. Helseforetakene skal sørge for et likeverdig og kunnskapsbasert behandlingstilbud til utsatte for kjønnslemlestelse. NKVTS gjennomfører nå en studie om behandlingstilbudet til utsatte for kjønnslemlestelse. Noen funn er publisert, og flere vil publiseres underveis i prosjektet. De siste årene er det også innført en diagnosekode om kjønnslemlestelse fra Verdens helseorganisasjon (WHO). På sikt vil det gi bedre statistikk på antall kjønnslemlestedede personer som mottar helsehjelp i Norge og kunnskap for å videreutvikle tilbudet til denne pasientgruppen. Det skal vurderes å kartlegge innhold og kvalitet i behandlingstilbudet til utsatte for kjønnslemlestelse, herunder samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunale helse- og omsorgstjenester om denne pasientgruppen.

Status: Ikke igangsatt

Ansvar: HOD

Helsedirektoratet har, blant annet som følge av pandemien, ikke hatt anledning til å prioritere oppfølging av tiltak 17.

Tiltak 18. Utvikle kunnskapsgrunnlaget om utsatte i tros- og livssynssamfunn

Det trengs mer kunnskap om negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunn og religiøse miljøer, og om hvordan unge og voksne opplever slik kontroll. Det omfatter kunnskap om hvorfor utsatte ikke oppsøker hjelp utenfor miljøet, hvordan hjelpeapparatet kan fange opp og bistå dem, hvilke brudd på barn og unges rettigheter som enkelte opplever, og hvordan myndighetene kan bidra til å forebygge slike brudd. Kunnskapsgrunnlaget vil bidra til å utvikle mer treffsikre tiltak.

Status: Pågående

Ansvar: BFD

Erfaringer fra arbeidet mot negativ sosial kontroll tyder på at slike utfordringer kan forekomme i ulike tros- og livssynssamfunn. Temaet er derfor lagt inn som en delstudie i et større forskningsoppdrag om tiltak mot vold og diskriminering. [Studien](#) gjennomføres av Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet på oppdrag av Bufdir, og ferdig rapport er planlagt våren 2024.

Tiltak 19. Utvikle opplæringstiltak om negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunn

Det er behov for å styrke kompetansen om negativ sosial kontroll internt i tros- og livssynssamfunn. Det er også behov for å styrke kompetansen i det offentlige hjelpeapparatet om negativ sosial kontroll som forekommer i tros- og livssynssamfunn. Det skal utvikles opplæringstiltak for å møte disse behovene i et samarbeid mellom organisasjoner på tros- og livssynsfeltet og relevante etater og hjelpetjenester. Tiltaket skal også bidra til erfaringsutveksling mellom disse aktørene om negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunn.

Status: Pågående

Ansvar: BFD, i samarbeid med HOD og AID

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) har fått tilskudd i 2021 (600.000) og 2022 (300.000) til å utvikle et kursopplegg for å styrke kunnskapen om negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunnene og i hjelpetjenestene. STL samarbeider med Hjelpekilden. I tillegg vil det være kontakt mellom STL/Hjelpekilden og Bufdir, Hdir og IMDi.

Tiltak 20. Inkludere temaene negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i ny veileder for tros- og livssynssamfunn

Ny lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven) trådte i kraft 1. januar 2021. Negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, eller oppfordringer til slike krenkelser, vil kunne være grunnlag for å nekte tros- eller livssynssamfunn tilskudd. Det vil bli utarbeidet en ny veileder for tros- og livssynssamfunn til erstatning for dagens forstanderveileder. Ny veileder skal inneholde oppdatert informasjon om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Status: Pågående

Ansvar: BFD

Arbeidet med veilederen er påbegynt. Det tas sikte på å ferdigstille veilederen i løpet av 2023.

Innsatsområde 3: Et styrket rettsvern for utsatte personer

Tiltakene som er iverksatt for å styrke rettsikkerheten for utsatte personer dreier seg først og fremst om lovarbeid. Dette innebærer vurdering av endringer i straffeloven, utlendingsloven og sosialtjenesteloven for å styrke rettsvernet for utsatte personer. Det er også iverksatt tiltak som er rettet mot registrering av æresrelatert vold i politiets systemer.

Tiltak 21. Gjennomføre en helhetlig juridisk utredning

Det skal nedsettes et utvalg for å utrede juridiske problemstillinger i saker som gjelder negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. Problemstillinger som gjelder ufrivillige utenlandsopphold skal inngå, blant annet om hvordan en kan tydeliggjøre straffebestemmelsene i saker der foreldre etterlater barn i utlandet under uforsvarlige forhold. Utvalget skal avklare gjeldende regelverk og vurdere om lovgivningen er god nok, og om Norge i tilstrekkelig grad oppfyller menneskerettslige forpliktelser på området. Formålet er å få avklart om det er behov for lovendringer for å styrke den enkeltes rettsvern og legge til rette for bedre samordning og mer effektivt samarbeid på tvers av etater og tjenester.

Status: Pågående

Ansvar: AID, i samarbeid med BFD, HOD, JD og KUD

[Lovutvalget](#) startet opp i februar 2022 og er i gang med sitt arbeid. Høsten 2022 ble det besluttet at utvalget får utsatt frist på å levere sin utredning fra 30. juni 2023 til 30. november 2023.

Det ble videre besluttet at Lovutvalgets mandat bokstav a presiseres og avgrenses. Revidert mandat presiserer at utredningen skal vurdere om begrepet negativ sosial kontroll bør tas inn i relevant regelverk, som barneloven, barnevernloven, utlendingsloven og straffeloven, og om det er behov for regelverksendringer for å tydeliggjøre:

- når negativ sosial kontroll utløser meldeplikt til barneverntjenesten eller tiltak etter barnevernloven,
- når negativ sosial kontroll utgjør et brudd på barnelovens bestemmelser om foreldreansvar og barns medbestemmelsesrett,
- når negativ sosial kontroll utløser avvergingsplikten eller er straffbar etter straffeloven, og
- når negativ sosial kontroll innebærer at det kan gis oppholdstillatelse etter utlendingsloven.

Når det gjelder regler om taushetsplikt er mandatets bokstav a avgrenset fra «Utvalget skal vurdere om det er behov for å klargjøre forholdet mellom forvaltningslovens alminnelige regler om taushetsplikt og særlovgivningen som nevnt. Utvalget skal vurdere om det er mulig å oppnå større grad av samordning med personopplysningslovens regler» til

«Lovutvalget kan vurdere regelverk og problemstillinger knyttet til samarbeid, taushetsplikt og informasjonsutveksling så langt dette er mulig innenfor tidsrammen».

[Revidert mandat](#) er publisert på regjeringen.no.

Tiltak 22. Vurdere endringer i reglene om bortfall av oppholdstillatelse ved ufrivillige utenlandsopphold

Etter utlendingsloven og utlendingsforskriften kan både midlertidig og permanent oppholdstillatelse kalles tilbake eller nektes fornyet ved utenlandsopphold utover en viss lengde. Barn og voksne som holdes tilbake i utlandet mot sin vilje og ikke lenger har gyldig oppholdstillatelse, må fremme ny søknad om oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn etter utlendingslovens § 38. De må vente i utlandet til søknaden er ferdigbehandlet. Det kan gjøres unntak fra reglene om bortfall av permanent oppholdstillatelse for ektefelle og samboer dersom vedkommende mot sin vilje har blitt holdt tilbake i utlandet og ville hatt rett til oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 53 første ledd bokstav b dersom vedkommende hadde oppholdt seg i Norge (mishandlingsbestemmelsen). Det er også presisert i regelverket at en utlending i slike tilfeller kan få oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 38. Unntakene omfatter imidlertid ikke barn som blir holdt tilbake i utlandet mot sin vilje av foreldrene, eller andre som ikke fyller vilkårene for en tillatelse etter mishandlingsbestemmelsen. Justis- og beredskapsdepartementet vil vurdere om det er behov for endringer i utlendingsregelverket, slik at barn og voksne som holdes tilbake i utlandet mot sin vilje ikke risikerer å miste oppholdstillatelsen.

Status: Ferdigstilt

Ansvar: JD

Justis- og beredskapsdepartementet (JD) har vurdert at det per i dag ikke er behov for endringer i regelverket om bortfall av oppholdstillatelse i saker med ufrivillig utenlandsopphold. Departementet har innhentet informasjon om UDIs praksis i slike saker, og tilbakemeldingen tilsier at dagens regelverk gir tilstrekkelig hjemmel til å løse saker der det er konstatert ufrivillig utenlandsopphold.

Etter departementets vurdering vil en egen unntaksbestemmelse også kunne signalisere at ufrivillige utenlandsopphold ikke får noen konsekvenser. Dette kan igjen føre til at flere foreldre sender sine barn til utlandet. JD vil vurdere om det på sikt bør gis nærmere retningslinjer til UDI som klargjør mulighetene i dagens regelverk knyttet til disse sakene.

Tiltak 23. Vurdere om mishandling i nære relasjoner og frihetsberøvelse skal unntas fra kravet om dobbel straffbarhet

Norske statsborgere eller personer som har bosted i Norge, kan bli utsatt for mishandling av nærstående eller frihetsberøvelse mens de oppholder seg i utlandet. Mishandling i nære relasjoner (straffeloven §§ 282–283) og frihetsberøvelse (straffeloven § 254) er i dag ikke unntatt fra kravet om dobbel straffbarhet. Etter gjeldende rett kan slike handlinger begått i utlandet bare straffeforfølges dersom handlingene også er straffbare i gjerningslandet, med mindre forholdet anses å være påbegynt i Norge. Justis- og beredskapsdepartementet vil

vurdere om mishandling i nære relasjoner og frihetsberøvelse skal unntas fra kravet om dobbel straffbarhet.

Status: Pågående

Ansvar: JD

Et forslag om å unnta frihetsberøvelse og mishandling i nære relasjoner fra kravet om dobbel straffbarhet ble sendt på høring høsten 2020 (se Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat 27. august 2020 om endringer i straffeprosessloven og straffeloven, overprøving av saksstyrende avgjørelser ved anke mv.). Forslaget ligger nå til vurdering i departementet.

Tiltak 24. Registrere æresrelatert vold og utvikle statistikk

Æresrelatert vold registreres i dag ikke i politiets systemer på en måte som gjør det mulig å identifisere sakene, annet enn ved manuell gjennomgang. En særskilt registrering av saker med æresmotiv vil kunne være viktig under politiets behandling med tanke på sikkerhet, etterforskning og påtalearbeid. En særskilt registrering vil samtidig gi grunnlag for å lage statistikk over saker med æresmotiv. Politidirektoratet skal vurdere muligheten for å registrere saker med æresmotiv særskilt i politiets saksbehandlingsystem.

Status: Pågående

Ansvar: JD

POD er i dialog med Kripos om muligheten for å registrere saker med æresmotiv i politiets saksbehandlingsystem.

Tiltak 25. Vurdere om sosialtjenesteloven i tilstrekkelig grad sikrer økonomisk uavhengighet for alle stønadsmottakere

Økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven tar utgangspunkt i husholdningens samlede økonomi, og utbetalinger skjer i dag som hovedregel til den som søker. Når stønaden skal dekke livsopphold til flere enn søker, kan dette bidra til å vanskeliggjøre økonomisk selvstendighet for de øvrige. For å bidra til økonomisk selvstendighet, likestilling, utjevning av maktforhold og økt bistand til å komme i inntektsgivende arbeid vil Arbeids- og sosialdepartementet vurdere bestemmelsene i sosialtjenesteloven, herunder hovedregelen om utbetaling av økonomisk stønad. Tiltaket er også omtalt i handlingsplanen Frihet fra vold (2021-2024).

Status: Pågående

Ansvar: AID

AID har hatt forslag om endringer i sosialtjenesteloven §§ 18 og 22 på offentlig høring. I lys av høringsuttalelsene var det usikkert om intensjonen med forslagene best ville oppnås med de foreslåtte endringene. Det ble derfor besluttet å ikke arbeide videre med en lovproposisjon til Stortinget. AID vurderer om det likevel kan iverksettes tiltak innenfor rammene av dagens regelverk som kan bidra til å oppnå intensjonen med forslagene i høringen. AID har i den forbindelse innhentet innspill fra Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Innspillene vurderes også i det pågående arbeidet med ny opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner.

Innsatsområde 4: Forebygge ufrivillige utenlandsopphold

Tiltakene under dette innsatsområdet er rettet mot å styrke innsatsen mot ufrivillige utenlandsopphold ved å øke kompetansen og samarbeidet mellom sentrale hjelpetjenester og politiet. Personer som returnerer fra Norge fra slike opphold skal få god oppfølging og informasjon til barn og unge skal bli mer målrettet.

Tiltak 26. Heve kompetansen i barneverntjenestene om ufrivillige utenlandsopphold

Når barneverntjenesten er kjent med at barn under 18 år kommer til Norge etter et ufrivillig utenlandsopphold, skal den på vanlig måte undersøke saken og sette inn tiltak dersom det er behov. Det bør også kartlegges om det er behov for helsehjelp og annen nødvendig bistand. Kompetansen i barneverntjenestene bør styrkes. Dette gjelder særlig det juridiske handlingsrommet før, under og etter ufrivillige utenlandsopphold. Hvordan kompetansehevingstiltak best kan utformes, vil bli vurdert fortløpende.

Status: Pågående

Ansvar: BFD

Bufdir er Sentralmyndighet for Haagkonvensjonen av 1996 og veileder blant annet barnevernstjenesten i saker der det er bekymring for et barn i utlandet. Sentralmyndigheten kan veilede på handlingsrommet til barnevernstjenesten og blant annet videreformidle bekymringsmeldinger til utenlandske myndigheter. Bufdir har arrangert seminarer over hele Norge om barnevern over landegrensene, mindreårige ofre for menneskehandel og ufrivillig opphold i utlandet. Alle barnevernstjenestene og statsforvalterne har blitt invitert til disse seminarene. Et av formålene er å heve kompetansen i tjenestene om ufrivillig opphold i utlandet. Det har blitt avholdt 10 seminarer i 2022. Det planlegges å avholde to liknende seminarer i 2023.

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll har ansvar for kompetanseheving av barnevernstjenesten som del av sitt mandat, herunder heve kompetansen på forebygging av ufrivillige opphold i utlandet, hva som kan gjøres når barnet er i utlandet og ved retur til Norge. Kompetanseteamet gir også råd og veiledning til barnevernstjenesten i saker der det er bekymring for ufrivillig opphold i utlandet og bidrar slik med løpende kompetanseheving.

Kompetanseteamet har gitt råd og veiledning til barnevernstjenesten i 136 saker i 2022. I 27 av sakene var barnet det var bekymring for i utlandet. I tillegg har det blitt veiledet på hvordan barnevernstjenesten kan forebygge ufrivillig opphold i utlandet i saker der det er risiko knyttet til forestående utenlandsreise. Ufrivillig opphold i utlandet er et tema i de fleste tilfeller der det holdes kompetanseheving for barnevernstjenesten. I 2022 har Kompetanseteamet holdt foredrag på tverrfaglige seminarer arrangert av blant annet RVTS sør, RVTS midt og RVTS Vest, der tema var forebygging av ufrivillig opphold i utlandet. I

tillegg er det holdt foredrag for blant annet barnevernstjenesten i Trøndelag der tema blant annet var ufrivillig opphold i utlandet. Ufrivillig opphold i utlandet var også et tema for et webinar med lansering av Kompetanseteamets årsrapport for 2021, i april 2022.

Tiltak 27. Styrke informasjonen om rettigheter, hjelpetilbud og handlingsalternativer ved ufrivillige utenlandsopphold

Kunnskap til utsatte om rettigheter, hjelpetilbud og handlingsalternativer er viktig for å forebygge ufrivillige utenlandsopphold. Både unge og voksne er utsatt, og informasjon og veiledning må være tilpasset ulike grupper som er bekymret for et forestående utenlandsopphold. Det finnes allerede en rekke ressurser, som skal gjennomgås, oppdateres og gjøres lettere tilgjengelige.

Status: Pågående

Ansvar: AID, i samarbeid med BFD

Tiltaket ivaretas gjennom FOU-prosjektet *Informasjonstiltak om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold med tilhørende informasjonstiltak* som Rambøll har utført på oppdrag fra IMDi, se tiltak 8.

I samarbeid med Trigger, utarbeider Bufdir to filmer som omhandler frykt for ufrivillig opphold i utlandet. Den ene retter seg mot tjenesteapparatet med budskapet om at ansatte kan ringe Kompetanseteamet dersom de er bekymret for en ungdom som skal reise til utlandet. Den andre retter seg mot ungdom med budskapet om at det er hjelp å få i Norge dersom kan frykter ufrivillig opphold i utlandet.²

Tiltak 28. Styrke oppfølgingen av utsatte for ufrivillige utenlandsopphold

Det er behov for mer kunnskap om omfang av ufrivillige utenlandsopphold, hvordan koordineringen og handlingsrommet for oppfølging kan styrkes og hvordan sikre at utsatte personer blir ivaretatt ved retur. Både unge og voksne er utsatt. Integreringsrådgivere ved fire utenriksstasjoner yter konsulær bistand til personer som befinner seg i utlandet og rapporterer om utviklingstrekk i sakene som de håndterer. For å forebygge ufrivillige utenlandsopphold gir de kompetanseheving til tjenesteapparatet i Norge, både gjennom råd og veiledning i enkeltsaker og formidling av utviklingstrekk i aktuelle land. Det skal settes i gang en utredning om hvordan styrke oppfølgingen av utsatte for ufrivillige utenlandsopphold som også skal omfatte en vurdering av behovet for å styrke eller justere ordningen med integreringsrådgivere.

Status: Pågående

Ansvar: AID, i samarbeid med UD

I desember 2022 fikk Institutt for samfunnsforskning i oppdrag å utrede hvordan oppfølgingen av personer som er utsatt for ufrivillige utenlandsopphold kan styrkes. Sluttrapport skal foreligge i desember 2023.

2

[Bekymret for at noen skal utsettes for ufrivillig opphold i utlandet? Spør oss i Kompetanseteamet! - YouTube](#)
[Bekymret for ufrivillig opphold i utlandet? Søk hjelp! - YouTube](#)

Tiltak 29. Innhente kunnskap om kvinner og deres barn som blir holdt tilbake eller etterlatt i utlandet

Noen kvinner og deres barn blir holdt tilbake eller etterlatt i utlandet mot sin vilje. Omfanget er ukjent og årsakene er sammensatte. Det kan handle om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, flerkoneri eller forberedelse til tvangsekteskap. Kvinnene har ofte hatt kort botid i Norge, er ikke klar over sine rettigheter og muligheten for konsulær bistand, og de behersker ikke norsk godt nok til å innhente nødvendig hjelp. Det skal settes i gang et forskingsprosjekt om årsaker til, og konsekvenser av, at kvinner og barn blir holdt tilbake og etterlatt. Prosjektet skal foreslå forebyggende tiltak.

Status: Pågående

Ansvar: AID, i samarbeid med UD

I desember 2022 fikk Institutt for samfunnsforskning i oppdrag å utrede årsaker til, og konsekvenser av at kvinner og deres barn, ofte med kort eller ingen botid i Norge, blir holdt tilbake eller etterlatt i utlandet. Sluttrapport skal foreligge i desember 2023.

Innsatsområde 5: Internasjonalt samarbeid

Tiltakene under dette innsatsområdet er rettet mot å styrke det internasjonale samarbeidet med mer erfaringsutveksling. Dette gjelder særlig samarbeid mellom de nordiske landene.

Tiltak 30. Styrke det nordisk samarbeidet

Nordisk nettverk for arbeid mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold skal videreutvikles. Blant annet skal nettverket bidra til å styrke det nordiske og internasjonale samarbeidet om transnasjonale utfordringer. Samarbeid mellom nettverket og andre land, eller internasjonale organisasjoner og initiativ, skal vurderes dersom nettverket finner det hensiktsmessig.

Status: Pågående

Ansvar: AID

Nordiske nettverksmøter på embetsnivå for erfaringsutveksling og kunnskapsdeling arrangeres jevnlig. I 2022 ble det gjennomført to digitale møter.

Tiltak 31. Etablere et nordisk praktikernettverk

Det er ønskelig med mer samarbeid og utveksling av informasjon mellom praktikere som følger opp saker i de nordiske landene. IMDi skal ta initiativ til å etablere et nettverk for erfaringsutveksling og kunnskapsdeling mellom aktører i hjelpeapparatet i de nordiske landene. Det skal legges til rette for jevnlig møter mellom relevante nordiske aktører, og disse skal i fellesskap utvikle samarbeidet. I Norge skal dette arbeidet være forankret i det nasjonale nettverket for å samordne arbeid med kunnskapsutvikling og kompetanseheving, jf. tiltak 5 i denne planen.

Status: Pågående

Ansvar: AID

IMDi har opprettet et nordisk nettverk bestående av praktikere fra de nordiske landene.

Det er 18 deltakere i nettverket, og de ulike landene deltar representanter fra direktorater, førstelinjetjenester og frivillige organisasjoner. Fra Finland deltar *The Finnish League for Human Rights* og *The Finnish Institute for Health and Welfare*. Fra Sverige deltar Institutt for helse og velferd (THL), ORIGO støttesenter mot æresrelatert undertrykking og vold, Regionalt støttesenter i Gøteborg mot vold i nære relasjoner og æresrelatert vold og Nasjonalt senter mot æresrelatert vold og undertrykking. Danmark deltar med *Red-center*, Styrelsen for International Rekruttering og Integration og Aarhus kommune. I tillegg deltar Nordisk ministerråd. Fra Norge deltar Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, to minoritetsrådgivere og en integreringsrådgiver, samt IMDis fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, Skeiv Verden og Selvhjelp for Innvandrere (SEIF).

Møter i nettverket har dessverre blitt utsatt av ulike årsaker, men IMDi planlegger å invitere nettverket til en fysisk samling i Oslo høsten 2023. Flere av deltakerne i nettverket deltok under IMDis samling «Bak Lukkede Dører» i 2022.

Tiltak 32. Arrangere et nordisk toppmøte

Det skal gjennomføres et nordisk toppmøte på ministernivå i 2022. Hensikten er å øke den politiske forankringen og synliggjøre det nordiske arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Norge har i 2022 ordførerskapet i det nordiske samarbeidet. Ovennevnte arbeid kan knyttes til den nordiske Visjon 2030 og området Ett sosialt hållbart Norden.

Status: Ferdigstilt

Ansvar: AID

Under det norske formannskapet i Nordisk ministerråd i 2022 ble det arrangert et uformelt ministermøte om integrering i Oslo den 26.-27. oktober 2022. Tema for møtet var hvordan styrke kvinner med innvandrerbakgrunn sin deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. De nordiske integreringsministrene drøftet blant annet hvordan vie større oppmerksomhet til barrierene for deltakelse, som rasisme og diskriminering og negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Tiltak 33. Øke det internasjonale samarbeidet

Internasjonal informasjons- og erfaringsutveksling om arbeid mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er viktig for å utvikle kunnskapen om trender, metoder for forebygging og målrettede tiltak. Norge vil styrke både det internasjonale og det bilaterale samarbeidet med land som har tilsvarende utfordringer, relevante erfaringer og oppdatert kunnskap.

Status: Pågående

Ansvar: AID

I 2022 ble det gjennomført bilaterale samtaler på politisk nivå om integreringsarbeid, utfordringer og nasjonale løsninger, med belgiske, tyske og svenske myndigheter. Norges arbeid mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold var også tema i samtalene.